

APIE DIPLOMATINĘ APORIJĄ*

Gedimino Vitkaus monografija, regis, gali tapti dar viena gera proga pasvarstyti apie santykių su kaimyne Rytuose ir Vakaruose patirtį. Patirtį, kurią iki šiol dažnai įvardijome kaip paradoksalią¹.

Išties, ar ne keista: nors 1991 m. liepos 29 d. Lietuvos ir Rusijos sutartis (beje, Lietuvai tai buvo pirmoji tarpvalstybinė sutartis) buvo skirta tarpvalstybinių santykių pagrindams, dabar kylančias dvišalių santykių problemas sąlygoja ir tai, kad tie pagrindai nėra nusistovėję?

Kita vertus, tokia padėtis lyg ir neturėtų stebinti. Juk sutartis buvo pasirašyta, kai abi šalys faktiškai tebebuvo Sovietų Sąjungos sudėtyje. Todėl tam tikra dalimi abiejų šalių pasiryžimą lėmė ne tik koreliavę interesai, bet ir gera valia bei geri norai. Padėtis ėmė sparčiai keistis po 1991 m. rugpjūčio pučo. Lietuva tapo faktiškai nepriklausoma, pradėjo įgyvendinti suverenitetą. O užsibrėžusi strateginį kursą išeiti iš rusiškosios įtakos sferos ir pereiti į Vakarų erdvę, ji ir geopolitiškai ėmė sparčiai tolti nuo Rusijos. Pastaroji savo ruožtu ėmė perimti teises iš SSRS. Tačiau netrukus Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos santykiai ėmė darytis panašūs į santykius tarp Lietuvos ir Sovietų Sąjungos.

Štai šiuos santykius Gediminas Vitkus ir įvardija diplomatine aporija arba neišsprendžiama problema, padėtimi be išeities. Kadangi

---

* Gediminas Vitkus. Diplomatinė aporija: tarptautinė Lietuvos ir Rusijos santykių normalizacijos perspektyva. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006. 220 p.

tokia tarpvalstybinių santykių būklė yra akivaizdi anomalija šiuolaikinėje bendradarbiaujančioje ir besiantegruojančioje Europoje, monografijos autoriaus nuomone (9–10 p.), verta įdėmiau pažvelgti į šį fenomeną, t. y. spręsti svarbiausią praktinę problemą, kaip Vilniui toliau derėtų plėtoti santykius su Maskva. Ieškant atsakymo, skaitytojui siūloma kartu su autoriumi nagrinėti ir kitus klausimus: kokia ir kodėl Lietuvos diplomatų taktika Rusijos atžvilgiu buvo efektyviausia; kokius politinius, diplomatinius ir kt. svertus naudojo Rusija Lietuvos bei kitų Baltijos kraštų atžvilgiu; koks Europos Sąjungos, vertinant ją kaip regioninio lygmens veikėją, vaidmuo Rusijos ir jos kaimynių santykiuose; pagaliau kaip turėtų būti apibūdinama pasaulėtvarkos hegemono Jungtinių Amerikos Valstijų laikysena analizuojamos problemos atžvilgiu.

Trumpiau tariant, Gedimino Vitkaus tyrimų tikslas – „sukonstruoti sistemiską besikeičiančių Lietuvos ir Rusijos santykių normalizacijos sąlygų, eigos ir dilemų vaizdą (angl. *outlook*) arba perspektyvą“ (23 p.). Čia normalizacija suvokiama kaip: a) visiškas ir galutinis Rusijos, kaip pagrindinės grėsmės Lietuvos saugumui, pašalinimas iš Lietuvos politinės sąmonės ir praktikos; b) visiškas ir galutinis siekio vienaip ar kitaip valdyti ir kontroliuoti Lietuvą pašalinimas iš Rusijos politinės sąmonės ir praktikos (16 p.).

Minėto tikslo autorius siekia pasitelkdamas tarptautinių santykių studijose vyraujančią neorealizmo bei neoliberalaus institucionalizmo sintezės metodologiją ir būdingą analitinių – nacionalinio, regioninio, sisteminio – lygmenų išskyrimo modelį (23–25 p.). Kitaip tariant, monografijoje pirmiausia analizuojama dvišalių Lietuvos ir Rusijos santykių raida („Nacionalinis lygmuo: komplikauta kaimynystė“, 26–89 p.), antroji knygos dalis skirta regioniniam kontekstui ir ES vaidmeniui („Regioninis santykių normalizacijos kontekstas: Europos „vienijimasis“, 90–124 p.), trečiojoje ieškoma nagrinėjamos problemos sklaidos apraiškų sisteminiu lygmeniu bei JAV tarptautinės politikos konstrukcijoje („Tarptautinės sistemos santykių normalizacijos koordinatės: Jungtinių Valstijų hegemonijos sklaida“, 125–172 p.).

Kol kas nesigilinant į kai kuriuos studijoje nagrinėtus, recenzento požiūriu, labai svarbius aspektus, pabrėžtina, jog sunku ginčytis su Gedimino Vitkaus paskelbtais tyrimų rezultatais (179–183 p.):

- Lietuvai pavykdavo pasiekti sėkmę tik tuo atveju, kai pasisekdamo užsitikrinti pasaulinės viešosios nuomonės palankumą, Vakarų valstybių bei institucijų, taip pat kitų tarptautinių organizacijų politinę paramą ir mobilizuoti juntamą tarptautinį spaudimą Rusijai;
- Vilniaus ir Maskvos santykių normalizacijos raktas, net Lietuvai tapus NATO ir ES nare, lieka ten, kur ir buvo anksčiau, t. y. Vakaruose.

Kalbant apie pastarąją išvalgą reikėtų pasakyti, jog klausimas dėl Rusijos vaidmens formuluojamas (ir ne tik Lietuvos, bet ir kitų Vidurio ir Rytų Europos valstybių atžvilgiu) jau daugiau nei penkiolika metų. O dar atidžiau ieškodami problemos atskaitos taškų – neišvengiamai prisimintume garsiąją 1946 m. George'o Kennano telegramą, kurioje buvo svarstoma, kaip derėtų elgtis su Sovietų Sąjunga, o iš esmės – su Rusija.

Priminsiu, G. Kennanas sakė, kad su sovietine Rusija draugauti arba net megzti strateginę partnerystę – neįmanoma. Tačiau jis nepasisakė ir už konfrontaciją. To padarinys, žinia, gimusi garsioji sulaikymo (*containment*) doktrina. Ši doktrina priklausomai nuo istorinės specifikos įgaudavo gana skirtingas formas. Joje vietą surasdavo ir kietas, beveik idealistinis spaudimas, paremtas ideologiniu bei branduoliniu šantažu, ir nuosaikesnis balansavimas, pasireiškęs detantinėmis euforijomis bei neva politika nekvepiančiu Europos ir SSRS ekonominiu bendradarbiavimu.

Po SSRS griuvimo padėtis gerokai pasikeitė. Netgi sakoma, kad analogijos su šaltojo karo laikotarpiu šiandien nebėra aktualios. Stebint Rusijos prezidento ir Vakarų valstybių vadovų susitikimus kartais susidaro įspūdis, jog bendrauja artimiausi draugai. Vis dėlto analizuojant tarptautinių santykių raidą po šaltojo karo galima konstatuoti, kad vertybiniu požiūriu atstumas tarp Vakarų pasaulio ir Rusijos ne

tik kad nemažėja, bet netgi nuosekliai didėja. Žinoma, tokia situacija nepašalina vadinamojo koncerto tarp didžiųjų valstybių logikos Rusijos ir Vakarų santykiuose. Tačiau didžiausių problemų kyla valstybėms ir kraštams, esantiems tarp Rusijos ir Vakarų. Šios valstybės *in-between* savo kailiu dažnai jaučia augančią įtampą santykiuose su Rusija. Deja, ne visada jos tą įtampą gali kompensuoti, ieškodamos atramos Vakaruose, kurie dažnai demonstruoja šiltą, lengvą ir neva neprobleminį flirtą su Maskva. Kitaip tariant, Vakarai jau užmiršo šaltąjį karą, o minėti tarpiniai kraštai jam vis dar jaučia nostalgiją. Ką tai reiškia?

Ar tai, pavyzdžiui, reiškia, jog šios tarpinės valstybės tik trukdo didžiųjų koncertui, kas jau ne kartą buvo istorijos raidoje ir, beje, paprastai už tai susilaukdavo labai liūdnos pabaigos.

Ar tai, pavyzdžiui, reiškia, kad šie tarpiniai kraštai kažko nesupranta, nesugebėdami prisitaikyti prie naujų sąlygų? Gal jiems tiesiog imanentiškai trūksta didžiosios politikos įgūdžių? Tokiu atveju jų galimos nesėkmės – jų pačių reikalas.

O gal problema visai kita? Pavyzdžiui, nepakankamas Vakarų ir tarpinių kraštų bendrų veiksmų derinimas. Gal šiems santykiams tiesiog trūksta elementaraus skaidrumo ir daugiau dėmesio?

Aišku viena.

Nereikia didelės išminties teigti – kol tokio suderinamumo nebus, tol Rusijoje tyros palanki dirva imperinėms ambicijoms plėtotis. O momentas be galo svarbus. Kad ir kaip savimi pasitikintis ir įtaigus atrodytų Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas, faktiškai jo vadovaujama valstybė iki šiol tebesprendžia dilemą.

Nors ir dažnai aiškinama, jog Rusija jau seniai paaukojo laisvės vertybę dėl galingos valstybės sukūrimo, mažai kam kyla abejonių, kad dabartinis Kremlius nuosekliai ir ryžtingai šito tikslo siekia, tačiau toli gražu ne viskas priklauso nuo vieno ar kito Rusijos vadovo įnorio ar ambicijų.

Suprantama, kad V. Putinas ieško būdų stabilumui šalyje užtikrinti, pakelti socialinį ekonominį Rusijos Federacijos piliečių gyve-

nimo lygi. Tai iš esmės elementaru. Kita vertus, negalime apeiti principinio klausimo – kokiais konkrečiais būdais ir metodais viso to siekiama?

Akivaizdu, ekonominis tokio stabilumo pamatas – silpnas, kadangi jis kuriamas iš esmės naudojant vadinamuosius administracinius resursus. Anksčiau ar vėliau tokio pobūdžio resursai išsisems. Antra, stabilumo ieškoma demokratinių teisių ir laisvių suvaržymo kaina. Pilietinė visuomenė V. Putino stiprios valstybės projekte tampa ne pagrindu, o tik iškaba. Beje, ta proga verta prisiminti buvusį Rusijos prezidento patarėją ekonomikai Andrejų Ilarionovą, regis, taikliai prilyginusi V. Putino kuriamą valstybę Benito Musolinio kurtai korporatyvinei Italijai. Priminsiu, fašistinėje Italijoje piliečiai iš esmės tapo tik valstybės mechanizmo sraigteliais. Pagaliau, trečia. Taip V. Putino kuriama valstybė neišvengiamai krypsta į ekspansinę imperinę užsienio politiką. Vargu ar reikia aiškinti, kad jeigu nėra kuriama pilietinė visuomenė, valstybės ribos neišvengiamai pradedamos sieti su buvusios imperijos sienomis. Net sutinkant su teze, jog Rusijos vidaus politinė struktūra yra jos pačios reikalas, ar gali tarptautinė bendrija pro pirštus žiūrėti į Kremliaus pastangas reanimuoti buvusią imperiją? Jei šis procesas įgis pagreitį, tai padarinius pajus ne tik minėtos tarpinės valstybės, bet, ko gero, ir tos, kurių lyderiai taip gražiai flirtuoja su Maskva.

Žinoma, flirtas didžiojoje diplomatijoje reikalingas ir netgi neišvengiamas. Tačiau jis turi turėti aiškias ribas. Rusija pati tų ribų nejaučia, kaip neturėjo ribų ir jos sukurta buvusi imperija. Taigi nuo išorinio, demokratinio pasaulio priklauso, ar Rusijai bus padėta atrasti tas ribas. Suprantama, tokiu uždaviniu grįstas dialogas su Rusija nebus lengvas. Ka, beje, rodo Vakarų neapsisprendimas nuo SSRS subyrėjimo laikų – kokios strategijos Rusijos atžvilgiu laikytis? Forsuoti demokratijos eksportą, grįžti prie tradicinio *containmento* ar elgtis dar kitaip?

Štai šiame kontekste Gedimino Vitkaus monografijoje pateikta ES saviidentifikacijos paieškų kritika, taip pat JAV vykstančių vidinių, imperiologinių debatų apžvalgos yra labai vertingos. Jos ne tik leidžia

orientuotis įvairių tarptautinės sistemos koordinacijų ašyse, bet ir didina supratimą, kokias akistatas pergyvena Vakarai santykiuose su Rusija.

Kita vertus, vis dėlto pasigestume lietuviškų politinių diskusijų užsienio politikos apskritai ir santykių su Rusija konkrečiai klausimais įterpimo į šį konceptualųjį lauką. Gaila, jog net pateikti jų kontūrai interpretuojami „ne kaip esmingai santykių kokybę lemiantys kintamieji, bet labiau kaip vidinės politinės kovos poreikių diktuojamas politinis šou“ (176–177 p.).

Tiesą sakant, šiandien jau nieko nestebina aplinkybė, kad aptariant Lietuvos užsienio politikos Rytų matmenį kyla ginčai ir įtampa: ne tik kas šalyje atsakingas už tos politikos formavimą, vykdymą ir priežiūrą, bet ir kokia ji, ypač Rytų kryptimi, turėtų būti²? Man regis, antroji šio klausimo dalis, nors kartais ir nestokojanti politinio šou elementų, vis dėlto liečia svarbiausius, strateginius Lietuvos tikslus.

Neblogai žinome, jog tikslai labai paprasti – geresnis, saugus, žmogiškąjį orumą tenkinantis gyvenimas Europoje. Beveik kiekvienas lietuvis to nori. Ginčijamasi tik dėl to, kaip tai pasiekti. Vieni tvirtina, jog tiesesnis kelias yra integruotis į ES geriau paskirstant lėšas ir tobulinant finansines perspektyvas. O kiti aiškina, esą ir greitkeliuose būna kamščių, tad ES finansinių srautų panaudojimo nesėkmės verčia rinktis aplinkinius kelius, pavyzdžiui, per Gruziją, Ukrainą, Moldovą, pagaliau – Baltarusiją.

Žinoma, tinkamiausia būtų šias kryptis suderinti. Tačiau jei dėl pirmosios lyg ir viskas būtų aišku, tai su antrąja nėra taip paprasta.

Visų pirma, keblumų čia kelia skirtingos požiūrio į Rytus ir konkrečiai Rusiją interpretacijos. Dažnai skelbiame, jog pagrindinis šalies siekis yra projektuoti ir plėsti saugumą bei stabilumą, o iš esmės skatinti demokratinį struktūrų plėtotę už savo (ES ir NATO) teritorijos ribų. Tai reiškia, kad pirmiausia pati Lietuva turi būti demokratinė ir šiuo vertybiniu egzistavimu įpareigotų kitas demokratines galias ją ginti bei globoti. Tačiau pasaulis remiasi ne vien vertybėmis, bet ir interesais. Todėl Lietuva, būdama demokratinė valstybė, turi būti ir naudinga. O

naudinga ji gali būti tik tuo atveju, jei pasitarhaus minėtai demokratijos plėtrai į Rytus, į buvusios SSRS erdvę, arba į vadinamąją Rusijos istorinės įtakos sferą.

Maždaug nuo 2004 m. pavasario Lietuva pradėjo aktyvią regioninę politiką Rytų linkme. Jos metmenys buvo išdėstyti tuometinio laikinojo prezidento Artūro Paulausko kalboje „Naujoji Lietuvos užsienio politika“, o politiškai tų pačių metų spalį įtvirtinti politinių partijų susitarimu „Dėl pagrindinių valstybės užsienio politikos tikslų ir uždavinių 2004–2008 m.“ Tos politikos Rytuose vektoriai buvo du: prisidėti prie demokratijos plėtojimo NVS erdvėje ir kreipti, ypač vakarinėje tos erdvės dalyje susikūrusius politinius organizmus į Vakarus, t. y. skatinti jų atitolimą nuo Rusijos. Būtent šių vektorių įgyvendinimo praktiniai padariniai kartkartėmis sukelia diskusijas.

Oponentai dėsto, jog vadinamasis kursas „atgal į Rusiją“ labai pablogino santykius su Maskva. Ji sustiprino imperinį spaudimą, nes suvokė Vilniaus politiką kaip bandymą ardyti Rusiją. Aiškinama, jog į lietuvių pastangas ėmė kreivokai žiūrėti ir vakariečiai, apibūdinę kai kuriuos Lietuvos vadovų pasisakymus Rytų kaimynės ar Vakarų ir Rusijos partnerystės atžvilgiu kaip chuliganiškus. Todėl esą ir yra labai ginčytina, ar teisingai paskirstomos jėgos Vakarų – Rytų frontuose. Juolab keliami tikslai, pavyzdžiui, Ukrainoje, Gruzijoje, Moldovoje, ką jau čia Baltarusija, žvelgiant į ilgalaikę perspektyvą yra sunkiai pasiekiami. Vadinasi, derėtų apskritai atsakyti aktyvios regioninės politikos, o su Rusija palaikyti pragmatiškus santykius.

Tokio pobūdžio kritikai priešpriešinami keli argumentai. Aktyvus įsipareigojimas skleisti demokratiją Rytuose ne mažina, o didina Lietuvos patikimumą demokratiniam pasaulyje. Neatsitiktinai į Vilniaus nuomonę atidžiai įsiklauso tiek NATO, tiek ES Rytų politikos formuotojai. Rusija ir iki tol kėlė grėsmę Lietuvai dėl savo restauracinių imperinių siekių, todėl parama valstybėms, esančioms tarp ES ir Rusijos, yra tam tikras užbėgimas už akių rusiškajam imperializmui ir pagalba pačiai Rusijai surasti savo valstybės ribas. Lietuvos pastangos perduoti savąją patirtį palankiai sutinkamos Gruzijoje, Moldovoje,

Ukrainoje. Pagaliau reikalaujant palaikyti pragmatiškus santykius su Rusija, reikia neužmiršti pagrindinio tokių santykių principo – interesų lygiavertiškumas ir mainai – keliamų pavojų. Mat šis principas, būdamas „neutralus“ vertybiniu požiūriu, niekada neatskleidžia interesų bendrumą lemiančių vertybinių motyvų ir priežasčių. Būtent todėl tampa neįmanoma nustatyti atskirų interesų „vertę“, vadinasi, ir atpažinti savo „tikruosius“ interesus, kuriuos būtų verta saugoti ir ginti. Todėl nenuostabu, kad tokiu pagrindu kuriami tarpusavio priklausomybės tinklai yra pavojingi, nes gali „plyšti“ bet kada ir bet kurioje vietoje.

Neabejoju, jog Gedimino Vitkaus nuomonė šioje diskusijoje, iš esmės skirtoje dvišalių Lietuvos ir Rusijos santykių normalizacijos perspektyvai (pavyzdžiui, ar parama vakarinėje NVS dalyje susikūrusiems politiniams dariniams nėra Rusijoje suvokiama kaip grėsmė jos saugumui ir valstybingumui?), būtų buvusi be galo vertinga. Juolab, kompoziciniu požiūriu vertinant, tam monografijoje tarsi ir buvo palikta labai tinkama erdvė (žr.: „Putino projektas“, 70–89 p.).

Tam tikra prasme praleista proga įsiterpti į minėtą diskusiją, savo ruožtu pateiktą Vakarų strateginio dialogo su Rusija kontekste, galbūt būtų leidusi recenzuojamos monografijos autoriui kiek atidžiau interpretuoti vadinamąją Kaliningrado karinio tranzito istoriją (30–70 p.). Istoriją, kuri, formaliai vertinant, prasidėjo dar 1992 m., kai Maskva pradėjo reikalauti pasirašyti sutartį dėl karinio tranzito į / iš Rusijos Federacijos Kaliningrado srities per Lietuvos teritoriją³. Lietuvos vyriausybė, gindama šalies suverenitetą, atmetė tokią idėją. Vietoj to tarp oficialaus Vilniaus ir Maskvos buvo iš principo sutarta žodžiu, jog nebus daroma kliūčių Rusijos Federacijos kariuomenei judėti į / iš Kaliningrado srities. Tuo metu Rusijos kariškus tokia situacija tenkino, nes svarbesnis buvo armijos išvedimo klausimas. Šiame kontekste ir ėmė formotis rusiško karinio tranzito per Lietuvos Respublikos teritoriją tvarka.

Nesileidžiant į smulkmenas, kurių apščiau pateikė ir Gediminas Vitkus, svarbu aptarti kertinę autoriaus tezę bendros monografijoje

pateikiamos išvados apie Lietuvos derybinį sėkmingumą kontekste. Studijos autoriaus nuomone (pavyzdžiui, žr. 177 p.), “1994 m. Lietuvos ir Rusijos derybos dėl Kaliningrado tranzito labai greitai atsidūrė aklovietėje, kai tik Lietuva su Rusija liko *tête-à-tête*. Lietuva nebeturėjo jokių realių svertų paveikti Rusiją ir pastūmėti ją kompromiso linkme, o Rusija bemat tranzito problemos sprendimą tiesiogiai susiejo su svarbios Lietuvai sutarties dėl palankiausio prekybos režimo įsigaliojimu. Taip Rusijai nesunkiai pavyko pasiekti, kad karinis tranzitas per Lietuvos teritoriją būtų reguliuojamas ne pagal Lietuvos taisykles, o pagal dvišalį susitarimą“.

Vis dėlto kitų lietuvių politologų tyrimai, deja, neįvardyti recenzuojamoje monografijoje, byloja ką kita. 1994 m. vėlyvą rudenį galutinai išsikristalizavo Lietuvos derybinė pozicija, kurios esmę būtų galima apibūdinti taip: nestabdyti karinio tranzito, nenutraukti derybų, tačiau nesudaryti ir jokių Lietuvą įpareigojančių susitarimų su Rusija, o tranzitą reguliuoti Lietuvos suverenių pagrindu nustatytomis taisyklėmis. Tokią Vilniaus poziciją (kaip, beje, ir 1992 m.) parėmė ir 1994 m. rudenį Lietuvoje apsilankiusi JAV valstybės sekretoriaus pavaduotoja Lynn E. Davis⁴.

Kitai tariant, tranzito istorijos raida liudijo dilemą. Viena vertus, Rusijos Federacija siekė karinio tranzito klausimą įforminti politinė sutartimi, suteikti jam settlementinį statusą, taip faktiškai palikdama Lietuvą savo įtakos sferoje. Šį siekį Maskva bandė realizuoti pirmaisia jį susiedama su ekonominiais klausimais ir taip rasdama pakankamai stiprią atramą Lietuvoje. Kita tendencija – Vilniaus pastangos išvengti politinių įsipareigojimų Rusijai dėl tranzito ir šį klausimą spręsti Lietuvos valios kompetencijos ribose.

Tam tikras šių dviejų tendencijų kompromisas buvo 1995 m. sausio 18 d. apsigkeitimas notomis. Jose buvo „įrėmintas“ savotiškas *status quo*, fiksuojantis esamą padėtį – Rusijos Federacijos karinis tranzitas vyksta pagal vadinamąsias „vokiškąsias“ taisykles (patvirtinta 1993 m. lapkričio 18 d. susitarimu), reglamentuojančias iš esmės tokio tipo tranzito tvarką ir procedūrą. Ilgainiui Rusijos karinio tranzito per

Lietuvą į / iš Rusijos Federacijos Kaliningrado srities praktika evoliucionavo taip, kad šis tranzitas pradėjo vykti pagal Lietuvos vyriausybės patvirtintas taisykles „Dėl užsienio valstybių pavojingų ir karinių krovinių vežimo per Lietuvos Respublikos teritoriją“. Pabrėžtina, kad šiose taisyklėse numatyta tvarka griežtėjo. Lietuvos vyriausybės padaryti papildymai numatė didesnę Rusijos karinio tranzito per Lietuvos teritoriją priklausomybę nuo Lietuvos sprendimų. Tuo Vilnius pabrėžė savo politinę valią vykdyti įsipareigojimus euroatlantiškai integracijai.

Svarbu pabrėžti, kad šis „vokiškųjų taisyklių precedentas“ savime sponavo laikinumą, nes buvo kalbama apie išvedamos iš Vokietijos rusų kariuomenės tranzitą. Tai reikštų, kad tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos formaliai neegzistuoja jokia juridinė sutartis, įteisinanti Rusijos karinį tranzitą per Lietuvos teritoriją į / iš Kaliningrado srities. Faktiškai vykstantis rusų karinis tranzitas yra Lietuvos arbitražinės kompetencijos rėmuose sprendžiamas klausimas.

Taigi, kalbant recenzuojamos monografijos autoriaus terminais, tačiau nesutinkant su jo pateikiama kaliningradietiškojo karinio tranzito interpretacija, reikia pabrėžti, jog ir čia Lietuvą lydėjo derybinė sėkmė. Daugiausia dėl to, kad tam tikrais laikotarpiais Vašingtono siųsti signalai Vilniui suvaidino labai svarbų, o galbūt net lemiamą vaidmenį. Juk neatsitiktinai ir Maskva nerimo dėl karinio tranzito ne tik 1993–1995 ar 2001 m., bet nerimsta iki šiol, reikalaujama jį „įforminti“ tarptautine sutartimi.

Kitaip tariant, Gediminas Vitkus teisingai, ragindamas ne tik nuolat stebėti Lietuvos ir Rusijos santykių būklę, bet ir daugiau dėmesio skirti tarptautiniam kontekstui.

RAIMUNDAS LOPATA

PASTABOS IR NUORODOS

¹ Č. Laurinavičius. Kas siekia pasitikėjimo, tas numeta istorinį balastą // R. Lopata, M. Laurinavičius. Tarptautinė politika: komentarai ir interpretacijos. Vilnius, 2002. P. 218–221.

² R. Lopata. Apie Lietuvos santykius su Minsku // Veidas. 2007 kovo 29, Nr. 13, p. 27.

³ Plačiau žr.: Č. Laurinavičius, R. Lopata, V. Sirutavičius. Military Transit of the Russian Federation through the Territory of the Republic of Lithuania. Rusijos Federacijos karinis tranzitas per Lietuvos Respublikos teritoriją. Vilnius: Eugrimas, 2002. 72 p.

⁴ Ibidem, p. 58, 63–64, 73–74.